Årets fugletælling på Roskilde Fjord:

Arter i fremgang, sjældne syn og farvel til en gammel svane

Hvert år tælles fuglene på Roskilde Fjords mange øer og holme, og hvert år vidner tallene om, hvordan livet i fjorden forandrer sig – fra hårde vintres dødsfald til sjældne ynglefugle og arter, der igen får fodfæste, mens andre kæmper.

Roskilde Fjord er et af Danmarks vigtigste fristeder for ynglende og trækkende fugle. De mange øer og holme, strandengene, det lave vand og de smalle løb, der er isfrie om vinteren, tiltrækker mængder af fugle året rundt.

Fjorden er fuglebeskyttelsesområde, en titel som kun Europas vigtigste naturområder er blevet tildelt, og er desuden vildtreservat, fredet og en del af Nationalpark Skjoldungernes Land.

Derfor holder Nationalpark Skjoldungernes Land, Frederikssund, Lejre og Roskilde kommuner, i samarbejde med biologer fra WSP Danmark, hvert år øje med, hvordan fjordens ynglefugle klarer sig.

Tællingerne viser, om indsatsen virker

En af grundene til at holde fuglene i mandtal er, at kommunerne og nationalparken, i samarbejde med Naturstyrelsen, gør en stor indsats for at forbedre forholdene for fuglene. Fugletællinger er med til at vise, om arbejdet har båret frugt.

Tællerne besøger hvert år alle fjordens ca. 30 øer og holme og tæller derudover fuglene ved Selsø Sø og Bredvig Sø ved Skibby. Årets fugletællinger i Roskilde Fjord er nu afsluttet.

Tællingerne, der har fundet sted siden 1978, er et af Danmarks ældste naturovervågningsprogrammer. Alligevel byder hvert år på nyheder og overraskelser, og 2026 er bestemt ingen undtagelse.

En hård vinter satte sine spor

Vinteren 2025/2026 var usædvanlig lang og kold, og store dele af Roskilde Fjord var i lange perioder dækket af is. Hvordan klarer fuglene sig igennem sådan en vinter? Den barske sandhed er, at det gør de ikke nødvendigvis. Rigtig mange fugle dør af sult i løbet af en hård vinter, og især fjordens knopsvaner kan have det svært.

Den ringmærkede knopsvane ”79EA” har tilbragt hele sit liv ved Elleore, bortset fra små afstikkere til Veddelev og Roskilde Vig. Men for første gang i 10 år blev svanen ikke set i 2026. Den kolde vinter har sandsynligvis været mere, end den kunne klare. ”79EA” blev mindst 13 år gammel.

Sølvmågen går tilbage

En af Roskilde Fjords mest iøjnefaldende og også mest almindelige ynglefugle er sølvmågen, der yngler på næsten alle fjordens øer og holme. Selvom der stadig er mange sølvmåger i Roskilde Fjord, har arten det svært. De seneste år er bestanden af sølvmåger gået tilbage fra næsten 2.000 par i 2020 til under 1.000 par i 2026. Optællerne ser stadig mange fugle, men kun få reder med æg og unger, så det er tydeligt, at kun få af sølvmågerne har held med deres yngleforsøg.

Det er ikke kun i Roskilde Fjord, at sølvmågerne har det svært. Forskerne mener, at tilbagegangen kan skyldes, at tidligere let tilgængelige fødekilder fra de nu nedlagte åbne lossepladser og minkfarme nu er forsvundet, så måske er nedgangen udtryk for, at vi nu får en mere ”naturlig” bestand af sølvmåger.

Hættemågerne samles på Eskilsø

Den lille måge, hættemågen, er i tilbagegang herhjemme og i resten af Europa. Arten er derfor optaget på den danske rødliste over truede ynglefugle. I overvågningens aller første år ynglede mere end 10.000 par hættemåger i Roskilde Fjord, men siden er arten gået voldsomt tilbage.

I 2026 ynglede hættemågen kun på Eskilsø ved Jyllinge, hvor der til gengæld var to kolonier med tilsammen næsten 500 ynglepar.

Sjældne ynglefugle på Eskilsø

Midt i det larmende mylder af måger med sorte hætter og flagrende hvide vinger fik optællerne øje på to sjældne ynglefugle. Den sorthovedede måge, der ligner hættemågen til forveksling, og rovternen, der er verdens største terne og på størrelse med en sølvmåge, ynglede i 2026 på Eskilsø.

Foruden ynglende sorthovedet måge og rovterne fandt optællerne også en ynglende spidsand på Eskilsø. Arten er blevet en temmelig sjælden ynglefugl herhjemme, og Dansk Ornitologisk Forening anslår, at kun omkring 25 par spidsænder yngler i Danmark.

Ternerne har et godt år

Fuglebeskyttelsesområdet Roskilde Fjord er bl.a. udpeget for at beskytte ynglende hav- og fjordterner. Begge arter har i en årrække haft det svært i Roskilde Fjord og i resten af Danmark, og de er derfor også rødlistede som truede danske ynglefugle.

De to elegante ternearter er langdistancetrækkere, der overvintrer i henholdsvis Antarktis og Vestafrika. For havternen er afstanden mellem yngleplads og vinterkvarter næsten 20.000 km, hvilket gør havternen til den fugleart i verden, der foretager det længste træk mellem vinterkvarter og yngleområder. Den korte yngletid tilbringer fuglene i bl.a. Roskilde Fjord.

Fugletællingerne har vist, at de to ternearter de seneste 5-6 år har klaret sig rigtig godt i fjorden, og i 2026 blev der observeret næsten 200 par ynglende terner, hvilket er det højeste antal i Roskilde Fjord i mere end 20 år. Især Øksneholm, Lilleø og Eskilsø huser mange ynglende terner, og man kan netop nu se dem fange småfisk overalt i fjorden.

Ederfuglene yngler skjult i vegetationen

De senere år har optællerne fundet flere døde ederfuglehunner på fjordens øer og holme, og meget tyder på, at det er havørnen, der har været på spil. De fleste ederfugle får dog unger på vingerne, og i 2026 ynglede mere end 1.000 par i fjorden.

Arten anbringer sin rede, der er tæt polstret med ægte edderdun, godt skjult i bevoksninger med brændenælder eller strandmalurt, hvor den kan være svær at få øje på. Hvis man fra sin bil kigger ned på den lille ø Kølholm fra Kronprinsesse Marys Bro eller betragter øen fra Tørslev Hage, er det svært at forestille sig, at mere end 250 par ederfugle yngler skjult i den tætte vegetation på øen, der er den vigtigste lokalitet for arten i Roskilde Fjord.

Når ederfuglenes æg er klækket, søger fuglene ud på fjorden, hvor ungerne bliver passet i "børnehaver" med op mod 100 ællinger, der bliver passet kollektivt af hunnerne – et syn, man kan opleve netop nu mange steder i Roskilde Fjord.

Klyden har fremgang i fjorden

Den sort-hvide elegante vadefugl klyden yngler på de store øer Eskilsø, Lilleø og Øksneholm samt nogle år ved Selsø Sø og Bredvig Sø. Artens helt specielle lange, tynde og opadbøjede næb er et specialist-værktøj, som bruges til at søge føde på meget lavt vand, hvor næbbet fejer fra side til side gennem det øverste mudderlag. På den måde kan klyden fange mere end 3.000 børsteorm om dagen.

Med næsten 100 ynglepar i selve fjorden og yderligere ca. 45 par ved Selsø Sø og Bredvig Sø har klyden et rigtigt godt år i 2026.

Rævebesøg kan få store konsekvenser

På øen Langholm ved Lejre har der været en eller flere ræve på besøg. Rævene var der ikke længere, da optællerne ankom til øen, men bortset fra et par gravænder, der var flyttet ind i rævegraven, var der meget få fugle til stede.

Mange forskellige levesteder

Rundt omkring i Roskilde Fjord ligger mere end 30 større eller mindre øer og holme. Øerne er helt forskellige i størrelse og udseende, hvilket giver levesteder til mange forskellige arter af fugle.

Eskilsø, Øksneholm og Lilleø er store med udstrakte strandenge og gode levesteder for engfugle. Blak syd for Eskilsø er ganske lille og består stort set kun af store sten, hvor strandskader, måger og ederfugle kan finde sig til rette. Skovholmene i Lejre Vig, hvor vandet ikke er så salt, er dækket af rørskov og anden høj vegetation, hvor mange toppede lappedykkere, grågæs, troldænder, blishøns og rørhøns kan yngle skjult i den tætte vegetation.

De største fuglekolonier i Roskilde Fjord-området findes på Eskilsø, ved Selsø Sø, på Lilleø og Øksneholm, men også de helt små lokaliteter, der i nogle tilfælde kun er måske 100 kvadratmeter store, kan rumme mange ynglende fugle.

Tællingerne viser hvert år, at fuglene i Roskilde Fjord har brug for plads, og at de ofte rykker rundt mellem de forskellige øer og holme, hvis der opstår problemer der, hvor de plejer at være.

Derfor kan en ø eller holm være af stor betydning for fuglenes langsigtede overlevelse i fjorden, også selvom der nogle år ikke er fugle på øen. F.eks. ses næsten hvert år, at klyder og terner flytter rundt mellem de forskellige lokaliteter, uden at den samlede bestand nødvendigvis ændrer sig ret meget.

Tiltag for fuglene virker

Måger, terner, vadefugle og de fleste andefugle bygger deres reder direkte på jorden, hvor ræve, rotter og andre ubudne gæster har let ved at komme til dem. Også de mange forskellige rekreative aktiviteter på fjorden kan påvirke fuglene i yngletiden.

Derfor arbejder kommunerne, Nationalparken, Jagtforeningen Jyllinge Holme og Naturstyrelsen sammen om at holde øerne i Roskilde Fjord ræve- og rottefri, og de informerer om, hvordan man skal færdes på fjorden. I 2024-2026 har man også holdt særligt øje med mink på de vigtigste fuglelokaliteter.

Tællingerne viser, at tiltag som naturpleje og regulering af ræve og rotter faktisk virker. Fuglene trives på Eskilsø, hvor der foretages afgræsning samt ræve- og rottebekæmpelse, og Lilleø, der efter mange år med rotter nu er rottefri, er blevet en vigtig yngleplads for terner og klyder.

Nye stenrev skal styrke livet under vandet

Også under vandet arbejdes der på at forbedre forholdene for fuglene. Nationalpark Skjoldungernes Land har i samarbejde med Miljøstyrelsen etableret tre nye stenrev **i** Roskilde Fjord. De nye stenrev ligger ved Veddelev, Nørrerev og den lille ø, Ægholm. Stenrevene er levesteder for tang, muslinger, snegle og krebsdyr, fiskeyngel m.m., der kan udnyttes af fuglene.

Tællingerne kræver lokalkendskab og hurtighed

Det tager mindst tre dage at besøge alle øerne. Roskilde Fjord er ikke let at besejle, og det kræver indgående lokalkendskab at komme sikkert rundt i den lavvandede fjord med dens mange rev og store sten. Årets tællinger startede i fjordens nordlige ende med besøg på Skovholmene i Lejre Vig, og med en ny og velfungerende båd fra Nationalpark Skjoldungernes Land gik alt som planlagt.

Fuglene er sjældent glade for at få mennesker på besøg midt i yngletiden. Besøgene på de enkelte øer skal derfor være så korte som muligt, og der tælles aldrig i dårligt vejr, da dette også påvirker fuglene. Heldigvis er fuglene meget hurtigt tilbage på rederne igen, men tællerne har travlt, for det er vigtigt, at æg og unger ikke lider overlast.

Eskilsø er fjordens vigtigste fugleø

Årets tællinger blev afsluttet på Eskilsø, der er den største og for fuglene vigtigste ø i Roskilde Fjord. Det er Erick og Ingrid Struckmanns Naturfredningsfond, der ejer og forvalter naturen på Eskilsø. Jyllinge Holme Jagtforening og Naturstyrelsen arbejder desuden hvert år hårdt for at holde Eskilsø fri for ræve og rotter, hvilket har været til stor gavn for ynglefuglene.

Vadefuglene har det godt på Eskilsø, og der er nu så mange vadefugle på Eskilsø, at de kan danne regulære tæskehold, hvor viber, strandskader, rødben og klyder hjælpes ad med at jage havørne, kragefugle eller måger væk, hvis de kommer for tæt på deres æg eller unger.

For yderligere information:

- *Om årets fugletælling, kontakt seniorrådgiver, Erik Mandrup Jacobsen fra WSP Danmark på email: Erik.Jacobsen@wsp.com eller mobil: 40400618*
- *Om arbejdet for at sikre gode forhold for fuglene på fjorden, kontakt naturkonsulent Thomas Vestergaard-Nielsen fra Nationalpark Skjoldungernes Land på email: thove@danmarksnationalparker.dk eller mobil: 93597053*

Foto: Svanen "79EA" blev ikke set i år. Foto af Erik Mandrup Jacobsen.

Hent flere fotos af fugle og fjordens øer og holme her: https://app.skyfish.com/shared-link/qnc935k4?sortBy=name-asc